

Rafiq Hariri – milliardær og martyr

«Libanons styrke er dets svakhet», blir det sagt. Det brutale mordet på landets mest fremstående politiker, tidligere statsminister Rafiq Hariri, viser med all mulig tydelighet at landets svakhet ikke lenger er en styrke, men et resultat av årelang dominans fra nabolandet Syria, skriver Are Knutsen.

Are Knutsen er seniorforsker ved Chr. Michelsens Institutt.

REAKSJONENE på Hariris død har ristet Libanon i sine grunnvoller og økt frykten for at landet igjen kan være på vei mot en ny storkonflikt, nå nesten på slaget 30 år siden borgerkrigen brøt ut i april 1975.

Milliardæren Rafiq Hariri var arkitekten bak Libanons storstilte gjenreisningsprosess og hans businessimperium inkluderte en bank (Banque de Méditerranée), en TV-stasjon (Future Television) og flere aviser. I tillegg kontrollerte han «Solidere», selskapet som fikk den lukrative kontrakten på gjenoppbyggingen av Beirut sentrum som lenge var Midtøstens største byggeplass. Gjenoppbyggingen av landet kostet flekk og ble finansiert gjennom en storstilt lånepolitikk som utnyttet Hariris vennskap med Frankrikes president Jacques Chirac og Saudi-Arabias kong Fahd.

PÅ LENGRE SIKT skadet den økonomiske politikken landet, økte fattigdommen blant store deler av befolkningen og førte til valgnederlaget i 1998. Men Hariri kom tilbake to år etter og gjorde et brakvalg i 2000. Ingen personifiserte det nye Libanon slik som Hariri. Han var uten tvil landets dominerende etterkrigs politiker. Som selveste «Mr. Libanon» var han en verdensmann, kjendis og pengesterk entreprenør som utklaset alle i Libanons nasjonal-sport: business.

Opptøyene rundt Hariris begravelse understreker den enorme symboleffekten av drapet. Hariri ble drept i den mest fasjonable delen av Beirut sentrum som han selv var den største pådriveren for å bygge opp igjen etter krigen. Gjenoppbyggingen av sentrum var det tydeligste beviset på at landet hadde lagt den femten år lange borgerkrigen bak seg og Beirut igjen kunne smykke seg med tittelen Midtøstens Paris.

MORDET PÅ HARIRI kunne heller

TITUSENVIS AV SØRGENDE LIBANESERE – mange av dem syngende anti-syriske sanger – i prosesjon etter Hariris bære. Hariri ble drept i en bombeeksplosjon som opposisjonsledere gir Damaskus skylden for. FOTO: Jamal Saidi Reuters

ikke kommet på et verre tidspunkt. I Libanon har det politiske klimaet blitt stadig hardere det siste året som følge av det økende internasjonale presset på Syria for å trekke sine gjenværende styrker ut av Libanon. I løpet av de siste månedene har konflikten mellom den syrisk-vennlige regjeringen og opposisjonspolitikere topet seg i striden om den nye valgloven som skal være klar til valget på ny nasjonalforsamling i mai.

Syrias maktdominans i Libanon har vært total: ingen viktige politiske saker vedtaes uten å «konsultere» lederne i Damaskus, ingen utnevnes til statsleder uten klarsignal fra Syria og ingen valg avholdes uten at syrisk-vennlige politikere sikres plass i parlamentet. Det siste eksemplet på Syrias dominans var konflikten som utløste Hariris avgang i fjor.

ETTER STERKT syrisk press ble funksjonstiden til den syrisk-vennlige presidenten Emile Lahoud forlenget med tre år gjennom en svært kontroversiell grunnlovsendring. Dessuten flommer Libanon over av underbetalte syriske gjestearbeidere og billige syriske jordbruksprodukter som svekker landets egen produksjon og øker arbeidsledigheten som uoffisielt er på mer enn 20 prosent.

Syrias maktposisjon begynte kort tid etter at borgerkrigen brøt ut i april 1975. I 1976 inntok syriske styrker landet og kon-

trollerte store deler av landet frem til borgerkrigen sluttet i 1990. Avtalen som fikk slutt på krigen, den såkalte Taif-avtalen, krevde at de gjenværende syriske styrkene skulle trekkes ut. Isteden fikk Syria sitt dominansforhold over Libanon nedfelt i en egen «samarbeidsavtale» i mai 1991. Trass i at Taif-avtalen krevde en rask syrisk tilbaketrekking, styrket Syria sin kontroll over Libanons militære, politiske og sivile institusjoner og beholdt omtrent 15.000 soldater i landet.

FØRST I 2003 krevde USA syrisk tilbaketrekking fra Libanon og respekt for landets territoriale suverenitet. I 2004 ble dette fulgt opp av FN's sikkerhetsråds resolusjon 1559 som på samme måte krever syrisk tilbaketrekking og avvæpning av alle militærgrupper, med klar adresse til det syriskstøttede Hizbollah (Guds parti) som er den eneste gruppen som etter freds slutningen i 1990 ikke ville oppgi sine våpen og fortsatt ikke har gjort det.

Libanon har vært hjemsoekt av tre borgerkriger (1860, 1958 og 1975) og dette har uoffisielt vært regnet som hovedgrunnen til at Syria har fortsatt å dominere landet: uten støtte fra Syria ville det lille landet kollapset og bli kastet ut i en ny ødeleggende borgerkrig. Likevel har mange spurt seg hva

Syria «vil» med Libanon og ingen vet egentlig svaret. Er det et innenrikspolitisk anliggende ment å forhindre politisk uro i å skylle inn over Syria? Er det historisk betinget av drømmen om et gjenforent stor-syrisk rike? Eller er det et utenrikspolitisk anliggende der Syria bruker det lille nabolandet som en brikke i sitt politiske spill med Israel? Det som imidlertid er helt klart er at Syria tviholder på grepet om Libanon – en politikk som er videreført av Hafez al-Assads sønn Bashir al-Assad. Bashir al-Assad mislikte sterkt Rafiq Hariris selvstendighetslinje og bidro til at han ble erstattet av Omar Karami, enda en statsminister håndplukket av Syria.

LIBANON HAR lang tradisjon for blodige politiske mord og Hariri er den siste i en lang rekke av fremstående politikere som er blitt myrdet. Tidligere er en partileder (Kamal Jumblatt), en statsminister (Rashid Karami, Hariris forgjenger), to presidenter (Bashir Gemayel og René Moawad) og tre kristne militsledere (Tony Frangieh, Dany Chamoun og Elie Hobeika) drept i blodige attentater. I oktober i fjor ble også et parlamentsmedlem og medlem av opposisjonen mot Syria skadet av en bilbombe. Om Syria har ansvaret for drapet på Hariri er for tidlig å si. Det som er sikkert er at drapet på Hariri har

ført til en voldsom økning i anti-syriske følelser i befolkningen og gjort milliardæren Hariri til en politisk martyr.

BEFOLKNINGEN i Libanon tilhører mer enn 20 ulike trossamfunn som grovt kan inndeles i to politiske blokker; kristne og muslimer. Dette gjenspeiles også i landets konfesjonsbaserte politiske system der plassene i parlamentet siden 1990 har vært likt fordelt mellom kristne og muslimer. Drapet på Hariri har ikke ført til en todeling av landet, men gitt støtet til en felles kristen-muslimsk front mot Syria og mot den sittende regjeringen. I Hariris begravelse sto både kristne og muslimske kirkeledere og de fremste opposisjonspolitikere side om side og manet til nasjonalt samhold, mens medlemmer av regjeringen til statsminister Omar Karami glimret med sitt fravær. Hvor lenge Karami kan bli sittende med makten er derfor ikke lenger bare et spørsmål som avgjøres i Syria.

Isteden vil det være martyren Rafiq Hariri, gravlagt ved en moské han selv har finansiert, som vil være den viktigste faktoren i landets kamp for selvstendighet og på lengre sikt avgjøre om landet kan overvinne sin kroniske svakhet eller bli kastet ut i en ny og ødeleggende konflikt.